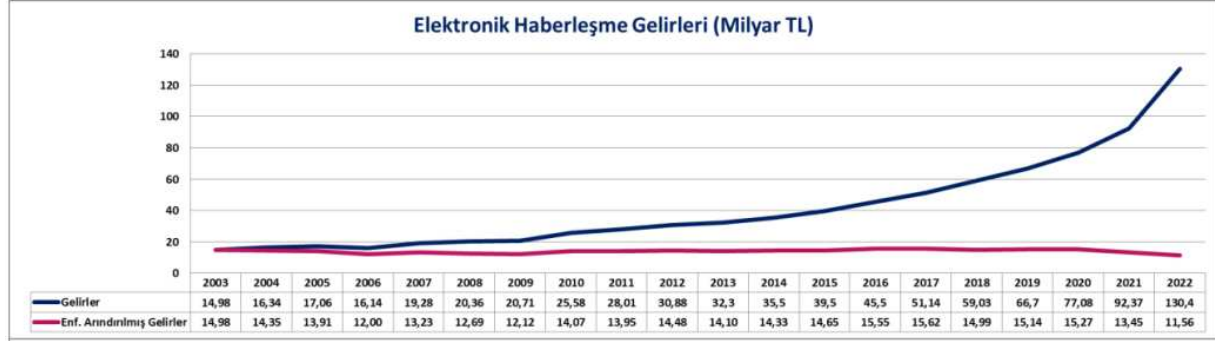

Sözcü Gazetesi – İletişim Sektörünün 2024 Ajandası

- **Sektörünüzde 2024 yılına ilişkin fiyat ve maliyet ve büyüme alanlarında gelen sinyaller doğrultusunda nasıl bir gelişim bekliyorsunuz?**

Elektronik haberleşme hizmetleri sektörünün 2022 yılı büyüklüğü 130,4 Milyar TL olarak belirlenmiştir. 2023 yılı verileri henüz kesinleşmemiş olmakla birlikte yaklaşık 180 Milyar TL seviyesinde olması beklenmektedir. Sektör gelirlerinden enflasyon etkisinin arındırılması ile zaman içerisinde sektördeki reel büyüme de gözler önüne serilmektedir. Bu çerçevede, TÜİK enflasyon verilerini kullanarak yapılan hesaplamalara göre, 2003 yılından itibaren sektörde dikkat çekecek seviyede bir büyüme olmadığı görülmektedir.

2003 yılında 14,98 Milyar TL olan enflasyondan arındırılmış elektronik haberleşme gelirleri, 2017 yılında 15,62 Milyar TL iken 2022 yılında yaşanan ciddi enflasyon artışı sebebi ile 11,56 Milyar TL'ye düşmüştür. 2023 yılında ise enflasyondan arındırılmış elektronik haberleşme gelirlerinin en iyi ihtimalle 12 Milyar TL seviyelerinde olacağını tahmin ediyoruz.

Genişbant İnternet

Genişbant internet abone sayısının 2023 yılı üçüncü çeyreğinde 94,3 milyona ulaştığı ve bunun 19,5 milyonunun sabit genişbant, 74,8 milyonunun ise mobil internet aboneleri olduğu hesaplanmaktadır. Toplam sabit genişbant abone sayısı içerisinde fiber abone sayısı ise 6,53 milyondur. 2023 yılı üçüncü çeyreği itibarıyla toplam internet aboneliğinde yıllık artış oranı %3,2 olarak gerçekleşmiştir. 100 kişi başına sabit genişbant aboneliklerinde OECD ortalaması 34,92 iken Türkiye'de bu oran 22,28'dir¹.

Sabit Telefon Hizmeti

Toplam ses trafiği içindeki sabit ses trafiği oranı 2009 yılından bu yana ciddi biçimde düşmüştür. 2009 yılında toplam trafiğin %82,5'i mobil, %17,4'ü sabit ses iken 2023 yılı üçüncü çeyrek sonu itibarıyla sabit ses trafiğinin oranı yaklaşık %1,43'ye kadar gerilemiştir. Avrupa Birliğinde sabit ses trafiği hâlâ %20 seviyelerindeyken², Türkiye'de sabit ses trafiğindeki bu hızlı düşüşün incelenmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

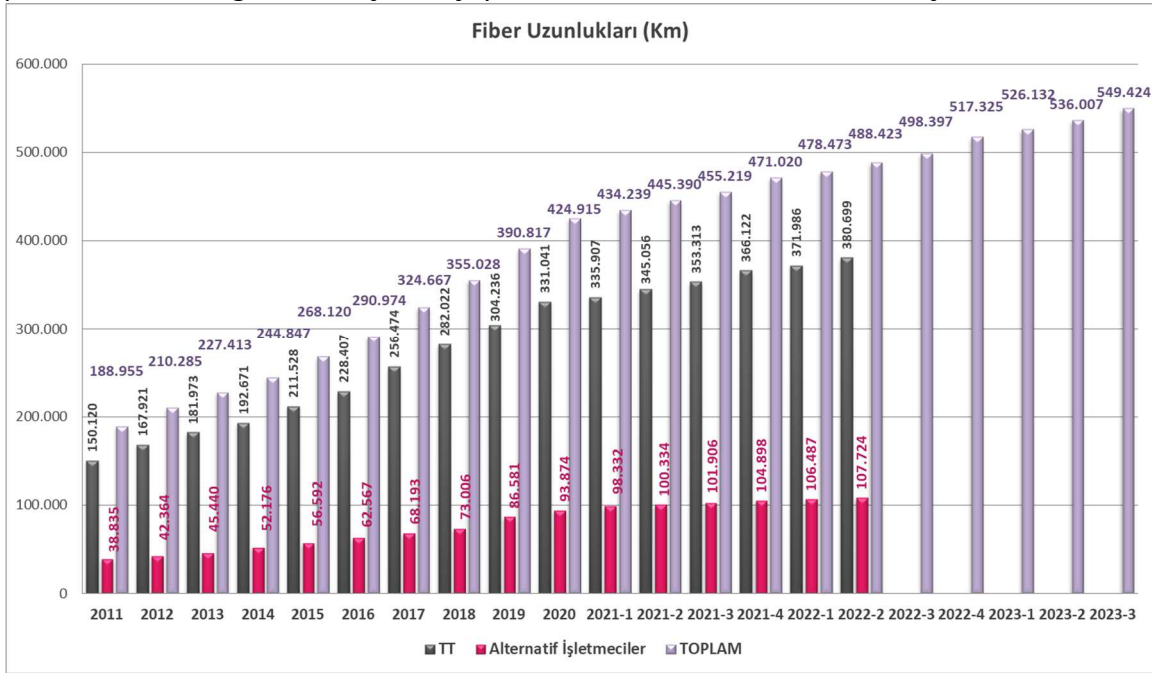
- **Teknolojinin hızla geliştiği bu dönemde hâlâ gündemde yer alamayan 5G ihalesi ve fiber altyapı konusundaki yavaş adımların sektör ve kullanıcılar üzerindeki etkilerini nasıl değerlendirirsiniz?**

İnternet hizmetlerinin vatandaşlarımıza daha hızlı olarak sunulabilmesi için fiber altyapının sağlıklı ve güçlü biçimde kurulması uzun yıllardır ülke gündemimizde yer alıyor. Pek çok ülke,

¹ <https://www.oecd.org/digital/broadband/broadband-statistics/> - 1.2.1. OECD Fixed broadband subscriptions per 100 inhabitants, by technology

² <https://www.statista.com/statistics/1180412/mobile-fixed-voice-traffic-europe/>

fiber optik altyapısının 5G teknolojisinin yaygınlaşmasında oynadığı önemli rolü fark ediyor. Sadece güçlü bir fiber altyapı sayesinde 5G'nin tam potansiyelini ortaya çıkabileceği tüm gelişmiş ülkeler tarafından bilinmektedir. 2011 yılında yaklaşık 188.955 km olan ülkemizin toplam fiber uzunluğu, 2023 üçüncü çeyrek sonunda 549.424 km olarak açıklanmaktadır.

Uzun süredir, fiber şebeke üzerinden sunulan internet hizmetlerin kalitesi ve hızını olumlu yönde etkileyecek düzenlemeler konusundaki oldukça yavaş ilerlemeler, Türk Telekom tarafından mevcut bakır kablo altyapısının fibere dönüştürülmesi konusunda yaşanan belirsizlikler, fiber altyapı kurmak ve altyapısını genişletmek isteyen alternatif işletmecilerin karşılaştığı engeller ile bunların son kullanıcıya etkileri gibi konular 2024 yılında da haberleşme hizmetlerinde, vatandaşları doğrudan etkileyecek konular olarak karşımıza çıkıyor.

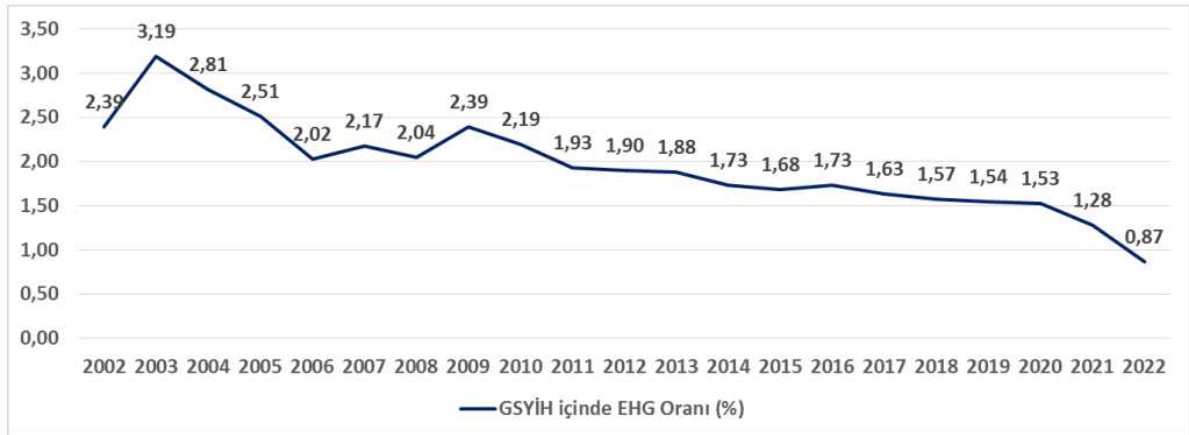
Bu bağlamda, BTK (Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu) tarafından 2 Ocak 2024 tarihinde onaylanan Türk Telekom (TT) fiber dönüşüm teklifinin daha yararlı olabilmesi için yeniden gözden geçirilmesi gerektiğini düşünüyoruz. Fiber konusunda atılan her türlü adım desteklenmeli ancak, fiber dönüşüm sürecinin AB örneklerinde olduğu gibi doğru şekilde yapılabilmesi için BTK hem dönüşüm takvimini netleştirmeli hem de fiber altyapı paylaşımı (SAYE-Sanal Ayrıştırılmış Yerel Erişim) düzenlemesini hayata geçirmelidir. Ayrıca, Türk Telekom'un sunduğu fiber dönüşüm teklifi üzerindeki belirsizliklerin giderilmesi ve daha şeffaf bir sürecin işletilmesi adına gerekli adımların atılması gerekmektedir.

Bunla birlikte, ülkemizde fiber altyapısının yaygınlaştırılmasına yönelik atılması gereken başka adımlar da mevcuttur. Bunların başında Tesis Paylaşımının yükümlülük değil bir hak olması, geçiş Hakkı süreçlerinin kısaltılması, tesis paylaşımı ve geçiş hakkı ücretlerinin düşürülmesi gelmektedir. Mevzuata göre, herhangi bir güzergâhta altyapı işletmecilerine kazı izni verilebilmesi için talep edilen güzergâhlarda paylaşılabilir bir altyapı olmadığı ispatlanması zorunluluğu getirilmiştir. İşletmeciler, fiber altyapı kurmak istedikleri noktalarda mevcut altyapı var ise geçiş hakkı yönetmeliği gereği, altyapıyı paylaşmak zorunda olduklarından, birçok noktada yerleşik işletmeciye bağlı kalmaktadır. Avrupa ülkelerindeyse tesis paylaşımı yalnızca yerleşik işletmeciye getirilen bir yükümlülüktür. Bu durum bu ülkelerde pazarı kapatacılık bir etken yaratmamakta ve hâkim durumun kötüye kullanılmasına engel olmaktadır.

Ayrıca, geçiş hakkı sağlayıcılarına yapılan izin başvurularına ya geç cevap alınmakta ya da hiç cevap alınamamaktadır. Şehirlerarası güzergâhlarda tesis edilecek projeler birden fazla geçiş hakkı sağlayıcısının tasarruf sahipliğine konu olabildiğinden, geçiş hakkı sağlayıcısı her bir kurumun izin başvuru değerlendirme sistemi farklılık arz etmektedir. Bu nedenle de söz konusu geçiş hakkı izinlerinin ne zaman verileceği öngörülemezdir. Geçiş hakkı izin başvurularının, geçiş hakkı sağlayıcıları tarafından daha kısa sürelerde değerlendirilerek işletmecilere bilgi verilmesinin sağlanması, geçiş hakkı izinlerinin elektronik ortamda yapılabilmesi için gerekli altyapının oluşturulmasını da içerecek şekilde geçiş hakkı sürelerinin ve süreçlerinin belirlendiği mevzuat düzenlemesi yapılması gerekmektedir.

- **2024 için haberleşme giderlerine ilişkin tahminleriniz ve öngörüleriniz nelerdir?**

Türkiye'nin Gayri Safi Yurt İçi Hâsılası (GSYİH) içinde Elektronik Haberleşme Gelirlerinin (EHG) payı her geçen yıl mütemediyen azalmaktadır. Türk Telekom'un özelleştirildiği 2005 yılında GSYİH-EHG oranı (EHG/GSYİHx100) %2,51 iken 2022 yılında bu oran %0,87'e kadar düşmüştür. Yapılan çalışmalar; telekomünikasyon abone sayısındaki %10'luk bir artışın bazı ülkelerde GSYİH'da %3'lük bir artışa yol açtığını göstermektedir³. Dolayısıyla, beklentimiz Telekomünikasyon sektörünün büyümesi, GSYİH-EHG oranının arttırılmasıdır.

2024 yılında sektörün ihtiyaç duyduğu adımların atılmaması halinde, sektör gelirlerinde önemli bir artış olması beklenmemektedir. Ancak sektörümüzün yapısı oldukça dinamik ve potansiyeli çok yüksektir. Sektördeki tüm oyuncuların işbirliği, siyasi kararlılık, ilgili kurumların destekleriyle aşağıda yer alan adımların atılması halinde sektörde gözle görülür ölçüde bir büyümenin sağlanabileceğine ve bu gelişmenin ülke ekonomisine de kaldıraç olacağına inanıyoruz.

- Sektörde rekabet geliştirilmeli, alternatif işletmecilerin güçlenmesi için uygun ortam oluşturulmalıdır.
- Fiber altyapının ülke çapında hızla yaygınlaştırılması sağlanmalıdır.
- Veri Merkezlerine verilecek desteklerin Türkiye genelinde ve hiçbir beyaz alanı sınırlandırması olmadan verilmeli ve bütün işletmecilerin bağlandığı birden fazla İnternet Değişim Noktası kurulmalıdır.
- Kamu hizmet alımlarında, Uydu Haberleşme Hizmetlerine bir engel getirilmemeli, uygun görülen hizmetlerin ihalelerine yerli ve millî özel şirketlerin de girmesine imkân tanınmalıdır.

³ Matalqah, M.M. and Warad, T.M. The Impact of Telecom Infrastructure on the Economic Growth. International Journal of Economics and Financial Issues, 2017, 7(3), 423-428.